

L'aventura neobarroca i manicomial de Joan Orpí

PERE ANTONI PONS

Joan Orpí del Pou va néixer el 1593 a Piera, a la comarca de l'Anoia, al si d'una família de petits propietaris rurals. Després d'estudiar dret a Barcelona, va anar a Sevilla per mirar de col·locar-se dins l'administració de la Corona castellana. Sense haver-ho aconseguit, el 1623 va embarcar-se com a soldat ras, i amb el nom canviat, cap al Nou Món. Allà, primer com a Gregorio Izquierdo i més tard ja com a Juan Urpín, va anar ascendint per l'escalafó militar i administratiu, fins al punt

que va ser designat per dirigir una expedició de descoberta i conquesta, durant la qual va fundar la ciutat de Nova Barcelona i la jurisdicció –mai no reconeguda oficialment– de Nova Catalunya, en el territori de l'actual Veneçuela. Quan va morir, el 1645, la seva figura va caure en l'oblit. La va recuperar, ja en la segona meitat del segle XX, el geògraf Pau Vila, que en va fer una biografia. Max Besora (Barcelona, 1980) s'hi ha basat per escriure la seva tercera novel·la: *Aventures i desventures de l'insòlit i admirable Joan Orpí, conquistador i fundador de la Nova Catalunya*, publicada a Males Herbes.

AVENTURES I DESVENTURES DE JOAN ORPÍ...
MAX BESORA
MALES HERBES
474 PÀG. / 19 €

Tot i que la matèria primera donava per escriure una novel·la dramàtica i èpica –sol ser la tònica quan el cinema i la literatura tracten el tema–, Besora opta per l'opció contrària. Agafa les convencions del gènere històric i d'aventures i les desmunta, les distorsiona i les dinamita. Converteix el protagonista en el paradigma de l'antiheroi, dissol en l'àcid de l'humor més estripat i grotesc qualsevol noció de seriositat, resol el problema de la versemblança simplement decidint que la versemblança no serà un problema i, de passada, munta un artefacte narratiu –amb el recurs del manuscrit trobat i un narrador gens fiable– que posa

en entredit la veritat de la història oficial. El resultat és una sorpresa deliciosament demencial. Com si *Aguirre, la còlera de Déu*, de Werner Herzog, hagués estat feta pels Monty Python (passats d'*ayahuasca*).

Una novel·la d'infart

Hereu de Rabelais, Cervantes, Sterne i Swift, Besora concep la seva novel·la com un enorme contenidor neobarroc en què hi cap de tot i molt. La barreja de fets, de registres, de gèneres i de personatges és d'una heterogeneïtat manicomial. Al llarg de les prop de cinc-centes pàgines, trobarem aparicions de la Moreneta, pirates i bucaners, amazones que han format a la selva “un matriarcat de guerreres”, *hidalgos*, cavallers medievals, bandolers, el mític Kraken, personatges reals com Francis Drake i Miguel de Cervantes, alienígenes, bruixes “catxondes”, passatges de rondalla psicotròpica –es consumeix més mandanga aquí que en l'obra completa de Bret Easton Ellis–, escenes picaresques, anacronismes hiperbòlics, orgies pornogràfiques, reflexions metaficcional, picades d'ullet o manlleus a sèries de televisió com *L'escurçó negre* i *Prison break*... Més que un còctel, la novel·la és tota una cocteleria. També en termes lingüístics. Amb la llengua, d'un experimentalisme deliberadament bastard i xocant, Besora fa el que li rota. Em temo que si algun purista de la llengua llegeix la novel·la infartarà (uns dos mil cops).

Un altre aspecte significatiu de la novel·la és el component ideològic. Tot i que en molts passatges sembla que estem davant d'un relat de vindicació catalanista –la història és relatada als seus soldats per un capità austriacista acorralat per les tropes borbòniques l'11 de setembre de 1714, i l'Orpí pateix diversos destrets a causa de la seva catalanitat–, Besora acaba redirigint el relat cap a l'utopisme anarquitzant. Com si hagués volgut fer el revers del *Victus* d'Albert Sánchez Piñol. ♦♦

Problemes al paradís

MARINA PORRAS

Dels milers d'arguments que hi ha per no llegir novel·les, un dels que queden millor és dir que les substitueixes per les sèries. Normalment és una justificació absurda, perquè les novel·les i les sèries fan servir llenguatges diferents, i el que busques en una no ho pots trobar en l'altra i viceversa. Però hi ha gèneres en què els dos llenguatges es toquen i es contaminen. És el cas del gènere d'aventures i la ciència-ficció, on els recursos efectistes i televisius –sorpreses, cops d'efecte, girs de guió, persecucions– encaixen especialment bé. Per això s'entén que estiguin adaptant al cinema una novel·la anterior de Marc Pastor, *L'any de la plaga* (La Magrana, 2010). També aquesta novel·la, *Farishta*, sembla escrita per ser posada en pantalla. A les novel·les d'acció, la línia entre el guionista i l'escriptor és fina, i quan fas caure el

pes de l'escriptura en la trama i no en el llenguatge aquest risc s'incrementa molt més ràpidament.

Pastor ho sap molt bé i, tot i que se li escapen alguns tics (quan fa que l'acció sigui massa èpica, quan caricaturitza personatges o quan fa diàlegs pretesament profunds), confia en la seva escriptura perquè té una prosa neta i controlada, amb ritme i sentit de l'humor. Per això aquesta novel·la falla quan cau en la transcendència i funciona quan confia en l'aventura. A *Farishta*, una noia òrfena amb un passat obscur accepta una feina misteriosa en unes illes idíl·liques de la Polinèsia francesa. Ha de fer d'assistenta de sis famílies de multimilionaris que han llogat les illes per viure aïllats del món. Quan la *Farishta* hi arriba es troba un company de feina atlètic i guapíssim de qui s'enamora a primera vista. Tot és ideal fins que, com era d'esperar, la cosa es complica: la noia descobreix que és espia i controlada i que hi ha un complot en el qual s'amaguen universos

FARISHTA
MARC PASTOR
AMSTERDAM /
CATEDRAL
480 PÀG. / 20,90 €

paral·lels i jocs d'espai-temps que haurà d'anar desvelant a través de misterioses pistes. Si us sona una mica a la sèrie *Lost* és que ho estic fent bé. Res millor que una illa paradisiaca perquè tot vagi malament. És un clixé, però és efectiu.

Una narradora creïble

Una de les gràcies del llibre és que bona part està escrit en forma de dietari, i la novel·la ens l'explica la protagonista (cosa que redueix la sensació d'estar llegint un guió). La *Farishta* és una noia de divuit anys i això permet que l'escriptura tingui el to graciós i fantasiós i afectat que tindria si una postadolescent es posa a escriure sobre la seva experiència en una illa deserta. Pastor ho fa bé, perquè aconseguim que la noia ens resulti molt simpàtica

i ens la creiem com a narradora. Durant la primera part de la novel·la es construeix un escenari atractiu on tots els trucs del gènere estan posats al servei d'entretenir-nos. I ho aconsegueixen.

Però els girs de guió i la força de complicar la trama fa que comencem a patir pel llibre. La novel·la accelera i s'omple de fenòmens estranys que es construeixen molt bé però alguns es resolen a cop d'efectisme cinematogràfic. Es veu de seguida que Pastor s'agrada inventant trames i personatges, buscant problemes i trobant solucions, embolicant-se en el propi guió; i precisament com més es complica l'argument més difícil és que les expectatives finals puguin acomplir-se. Però la importància dels finals és relativa: deia algú que l'únic problema que tenen les novel·les és que s'han d'acabar. ♦♦

